

WORK PERSONALITY PROFILE(WPP) TESTİNİN STANDARDİZASYONU VE GEÇERLİK GÜVENİRLİĞİ

Doç. Dr. Emine Eratay
Abant İzzet Baysal Üniversitesi .Eğitim Fakültesi
Özel Eğitim Bölümü, 14280 Gölköy- Bolu
emineeratay@gmail.com

Özet

Üniversitede Bilimsel araştırma projesi olarak başlatılan çalışmada wpp testi Türkçeye çevrilmiş,Türkçe okutmanları kontrol etmiş;Türkçe forma daha sonra back çeviri yapılmıştır.Uzmanların görüşü alındıktan sonra forma son şekli verilmiştir.Bolu ve Düzce illerindeki iş okullarındaki yetişkin 180 zihin engelli gence profesyonel form uygulanmıştır.Verilerin analizinde varimax rotation dik döndürme temel bileşenler çözümüleme ve tek faktörlü çözümüleme uygulanmıştır.Formun orijinal uygulamasında beş alt faktör bulunmuştur.Yapılan analizlerde wpp testi tek faktörde toplanmıştır.Faktörler birbirleriyle ilişkili bulunmuş ve güvenirlik .99 olarak bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: İş Eğitimi, İş, Zihin Engelliler.

STANDARDIZATION AND VALIDITY RELIABILITY OF WORK PERSONALITY PROFILE (WPP) TEST

Abstract

WPP test was translated into Turkish in the study, which started as a scientific research project at the University, and was controlled by Turkish lecturers; and the Turkish form was back-translated into English. The form was finalized according to opinions of the specialists. Professional form was applied to 180 young individuals with mental disabilities at vocational schools in provinces of Bolu and Düzce. Varimax vertical rotation, principal components analysis and single factorial analysis were applied in the analysis of data. The original application of the form has five sub-scales. The WPP test was collected under a single factor in the analyses. Factors were found to be associated and reliability was found as .99.

Keywords: Work Education,Work,Intellectual Disability.

GİRİŞ

Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne göre özel eğitim, Türk Milli Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda özel eğitim gerektiren bireylerin ; toplum içindeki rollerini gerçekleştiren,başkaları ile iyi ilişkiler kuran,işbirliği içinde çalışabilen, çevresine uyum sağlayabilen, üretici ve mutlu bir yurttaş olarak yetişmelerini ,kendi kendilerine yeterli bir duruma gelmeleri için temel yaşam becerilerini geliştirmelerini , uygun eğitim ortamları ile özel yöntem , personel ve araç gereç kullanarak ilgileri, ihtiyaçları, yetenekleri ve yeterlilikleri doğrultusunda üst öğrenime , iş ve meslek alanlarına ve hayata hazırlanmalarını amaçlamaktadır(Cavkaytar &Diken,2005.s.11).

Mercer ve Payne (1975) zihinsel yetersizliği olan bireyler için iş eğitimi programını beş aşamada ele almaktadır. Buna göre iş eğitimi;

- 1- Çocuğu çeşitli işler ve bu işlerin gerektirdiği beceriler konusunda bilgili kılmayı sağlayan tanıtım;
- 2- Çocuğun yetenek ve ilgilerini belirleyebilmek için farklı işlerde çalışmasını sağlayan değerlendirme;
- 3- Çocuğa ilgi duyduğu ve yeteneklerinin uygun olduğu alanda gerekli iş becerilerinin kazandırıldığı öğretim;
- 4- Çocuğu orta öğretimden sonra uygun bir işe yerleştirme;

5- Çocuğun işte karşılaştığı problemlerde yardımcı olma, gerekirse işini değiştirme ve daha ileri eğitim sağlamayı amaçlayan izleme; aşamalarından oluşmaktadır (Akt., Eripek, 1998).

Türkiye’de 1974-2008 yılları arasında iş ve mesleki yaşam becerilerine ilişkin düğme dikme, oto yıkama, fotokopi çekme,pul,kanaviçe işleme gibi çalışmalar yapılmıştır ve sınırlı sayıdadır (Diken,Ünlü &Karaaslan,2008).

İş ve meslek becerilerine ilişkin ölçme araçları incelendiğinde lise ve üniversite öğrencilerine yönelik mesleki doyum envanteri ve mesleki olgunluk envanterlerine rastlanmıştır(Öner,1994).

Kaner,Bayraklı,Diken ve Çelik(2012) tarafından hazırlanan Türkiye’de özel eğitim alanında geliştirilen ve uyarlanan ölçme araçları arasında yetersizlikten etkilenen bireyler için;

- genel bilişsel değerlendirme
- genel psiko-motor değerlendirme
- genel gelişimsel değerlendirme
- dilini değerlendirilmesi
- kavramsal değerlendirme
- okuma-yazmanın değerlendirilmesi
- öğrenmenin değerlendirilmesi
- matematiğin değerlendirilmesi
- sosyal –duygusal değerlendirme
- ev ve okul ortamını değerlendirme
- tutumsal değerlendirme

-bilginin değerlendirilmesine ; yönelik ölçme araçları mevcuttur.Ancak iş ortamında engellileri değerlendiren bir ölçme aracına rastlanmamıştır.Wpp testinin Türkiye’de yetersizliği olan bireyler için iş ortamında onları değerlendiren bir ölçek olarak bu boşluğu dolduracağı ayrıca iş rehabilitasyonu,yetersizliği olan bireylerin işe alınma,iş seçimi izlenme iş ihtiyaçları ve yeteneklerinin belirlenmesinde yararlı olacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın Amacı

Çalışmanın amacı Wpp testinin geçerlik ve güvenilirliğini saptamaktır.Bu amaç doğrultusunda wpp formu ingilizceden Türkçeye çevrilmiştir.İki Türkçe okutman tarafından kontrol edilmiştir.Bundan sonra Türkçe form ingilizceye tekrar çevrilerek back çeviri yapılmıştır.En son iki uzmandan görüş alınmış ve forma son şekli verilmiştir.(EK:1).

Öncelikle ölçek için ABD’deki Pro-Edinc’ten izin alınmış, daha sonra etik kuruldan izin alındıktan sonra MEM’den gerekli izinler alınmış Bolu ve Düzce illerindeki yetişkin zihin engellilerin olduğu iş okullarındaki öğrencilere 2014-2015 güz döneminde ölçeğin profesyonel formu uygulanmıştır. Öğrencilerin 68’i kız, 112’si erkek olmak üzere 180 form öğrencilerin okuldaki atölye öğretmenleri tarafından doldurulmuştur.Çalışma Abant İzzet Baysal Üniversitesi’nde Bilimsel Araştırma Projesi olarak “2014.02.07.657” nolu projedir.

YÖNTEM

Kültürlerarası ölçek uyarlamasında ilk aşamada test maddelerinin çevirisi yapılır.Testin dileşdeğerliği sınanır.Özgün ve çeviri maddelere verilen yanıtlar arasında anlamlı farklar çıkmaması beklenir(Öner,1994).Dil eşdeğerliği için test formu ve çeviri formu uygulanarak yanıtlar karşılaştırılır.

İkinci aşamada dil eşdeğerliği saptanmış olan çeviri formun psikometrik nitelikleri incelenir.Test maddelerinin güvenilirliği ve geçerliği sınanır.Güvenirlik için değişmezlik,benzeşiklik ve içtutarlılık sınamaları,geçerlik için ölçüt-bağımlı yapı geçerliğine bakılır.Üçüncü aşamada testin kültüre bağlı nitelikleri incelenir.Faktör analizine bakılır. Geçerlik ve güvenilirlik çalışması için Bolu ve Düzce illerindeki eğitim uygulama okulu ve iş okullarındaki 180 öğrenciye wpp uygulanmıştır.

Wpp profesyonel ve kişisel formlarının çevirisi yapıldıktan sonra ve dil eşdeğerliğinden sonra testin nasıl uygulanacağına ilişkin bir rehber CD hazırlanması,farklı illerdeki eğitim uygulama okulu ve iş okullarına testlerle

beraber postalanması ve doldurulan formların geri istenmesi planlanmıştır.Toplanan formların wpp computer ve SPSS programlarıyla değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Work Personality Profile ve Computer Report'un Özellikleri

Wpp hem ergen ve yetişkin engellilerin kendi kendilerini hem de profesyonellerin engellilerin iş davranışlarını değerlendiren bir formdur.Bireylerin kişiliğine ve durumuna uygun değerlendirme yapmaktadır.Onların iş ihtiyacı ve işle ilgili yeteneklerini belirlemektedir.İş ihtiyaçları başarı, otorite, uzmanlık,tanıma,sorumluluk, güvenlik ve çeşitlilik içermektedir.İşle ilgili yetenekler bilişsel,algısal ve psiko-motor olarak sınıflandırılmaktadır.İş çevresinin gerekleri,bireylerin iş kişiliğiyle eşleşmektedir.İş ahlaki işçi olarak özsaygı,işe motivasyon, işle ilgili ihtiyaçlar ve değerlerdir.İş kişiliğini geliştirmek için alışkanlık,beceri ve kişilerarası ilişkiler önem taşımakta bu kişilik okul öncesinden başlayarak ailenin etkisiyle beslenmekte,ev ve okul gibi çevresel etmenler başarılı iş uyumunda etkili olmaktadır.İş kişiliği ayrıca sosyal bir olgu olup, akranlardan olumlu etkilenme ve uygun süpervizyon alma ile de beslenmektedir(Neath&Bolton,2008).

Wpp Profesyonel Form 58 maddeden oluşmaktadır.Wpp Self Report Form benzer 58 maddeden oluşmakta olup engelliler için uygun ve mümkünse kendi kendilerini değerlendirmeleri içindir.

Wpp Computer Report, profesyonel ve self report formun skorlarını karşılaştırmakta ve işlerle eşlemektedir.Profesyonel formu öğretmen,iş öğretmeni(usta öğretici),iş koordinatörü,rehabilitasyon uzmanı uygulayabilmektedir.Self report formu engelli için mümkünse engeli ağır değilse kendisi doldurabilmektedir.Profesyonel form 5'li likert şeklinde ve 11 alt faktörlü;Self report form 4'lü likert şeklinde ve 5 alt faktörlüdür.

Wpp Profesyonel Form güvenilirlik .84, geçerlik korelasyon katsayısı .56, test tekrar test güvenilirliği maddelerde .81 ve .90 arasında değişmektedir.Wpp Self Report Form ise güvenilirlik .72 larak bulunmuştur.İki form arasında korelasyon bulunamamış değerlendirmeler farklı perspektifde olmuştur.

Wpp ölçeği yetersizliği olan bireylerde Liu ve arkadaşları(2013)'nin çalışmasında kullanılmıştır.Sekiz iş terapisti tarafından altı aylık iş eğitim programı hazırlanmış yaş ortalaması 24.9 olan 14 otistik ve zihinsel yetersizliği olan gencin işteki sosyal becerilerini incelemek amacıyla uygulanmıştır.İş eğitim programının gençlerin iletişim ,duygusal ve sosyal becerileri üzerindeki etkililiğini inceleyen çalışmada wpp ile işte kalıcılık ölçülmüştür.Test – tekrar test güvenilirliği($r=0.70-0.90$), iç tutarlık ($r=0.80-0.90$) olarak bulunmuştur.Law ve arkadaşları(2006) 179 psikiyatrik hastalığı olan gence wpp testini uygulamışlar ve % 80 geçerlik elde etmişlerdir.

Verilerin Analizi

Bolu ilinde orta düzeyde zihin engelli 181 gence ulaşılmış ve wpp formunun profesyonel formu uygulanmıştır.Verilerin analizinde varimax rotation dik döndürme temel bileşenler çözümlenme ve tek faktörlü çözümlenme uygulanmıştır.Formun orjinalinin uygulanmasında:

- iş rolünü kabul
- yanırları düzeltme yeteneği
- iş direnci
- iş toleransı
- süpervizyon gereksinimi
- süpervizyondan yardım
- Süpervizyonla kaygı yada güven
- süpervizyonla uygun ilişkiler
- takım çalışması
- Yardımcı işçilerle sosyalleşme
- iletişim becerileri;

Şeklinde 11 alt alan ve ;

- iş oryantasyonu
- sosyal beceriler
- iş motivasyonu
- iş güvenliği

-kişisel sunum
Gibi 5 alt faktörü vardır.

BULGULAR

Wpp testinin araştırmanın örneklemini kapsamında yapı geçerliliğini sorgulamak amacıyla açımlayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Bu analiz sonucunda wpp'nin eigen değerleri 1 ila 33.36 arasında değişen değerlere sahip 7 ayrı faktörden oluştuğu gözlenmiştir.

Ancak serpilme diyagramına bakıldığında ise belirgin bir tek faktörlü yapı olduğu saptanmıştır. Nitekim bu faktörlerden tek faktörlü yapı dışında hala faktörlerin serpilme diyagramında kırılma gösterdiği başka bir deyişle birbirlerine çok yakın noktalarla yatay düzlemde serpildiği gözlenmiştir.

Doğrulamalı tek faktörlü çözümlenme temel bileşenler analizi kapsamında tek faktörlü çözümlenme seçeneğiyle analiz tekrar gerçekleştirilmiştir.

Sonuç olarak Wpp'yi oluşturan maddenin .51 ile .85 arasında değişen faktör yükleriyle tek bir komponent (bileşen) altında toplandığı görülmüştür. Üstelik tek faktörlü yapı toplam varyansın % 57.51'ini açıklamaktadır (eigen değeri = 33.36).

İç tutarlılık güvenilirliğine yönelik ölçeğin cronbach α katsayısı .99 olarak hesaplanmıştır.

Söz konusu güvenilirlik katsayısı ölçme aracının oldukça yüksek bir iç tutarlılık güvenilirliğine sahip olduğunu işaret etmektedir.

Ayrıca bağımsız gruplar için t testi gerçekleştirilmiş ve etki büyüklüğüne bakılmıştır. % 95 güven aralığındaki sorgulama üzerinde ($p < .05$) bağımlı değişken üzerindeki etki büyüklüğünün incelenmesi amacıyla Cohen'in 1988'in d katsayısı hesaplanmıştır. d katsayısı sonuçta kızlar ($\bar{x}=150.99$, $ss=57.04$) ve erkekler ($\bar{x}=153.55,ss=44.59$) ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. ($t(178) = -.335, p = .738$: Cohens'd= .05) tir.

Ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ölçeğin profesyonel formu dışında self-report formunun işitme engelli, ortopedik engelli gibi farklı engel gruplarına uygulanması düşünülmektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Wpp testi yapılan analizlerde ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu sonucuna varılmıştır.Bulgular Liu ve ark(2013)'nin ve Law ve ark.(2006)'nin bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Bu araştırmada zihinsel yetersizliği olan gençlerin kendi kendilerini değerlendirmelerinde problem olduğu için self- report form uygulanamamıştır.Bu formun işitme engelli, ortopedik engelli ,hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan gençlere uygulanması düşünülmektedir.Türkiye'de son dönemlerde gündemde olan yetersizliği olan bireyler için iş istihdamında ölçeğin uygulanabileceği düşünülmektedir.

Öneriler olarak; ölçeğin farklı profesyonel formu yanısıra self- report formunun engel gruplarına uygulanması önerilebilir.Ölçek yetersizliği olan bireyler için iş eğitimi programlarının etkililiğini ölçmek için kullanılabilir.Ölçeğe test-tekrar test güvenirliliği uygulanmaması sınırlılıklar arasındadır.

Not: Bu çalışma 27- 29 Ekim 2016 tarihlerinde Antalya'da 7 ülkenin katılımıyla düzenlenen World Conference on Educational and Instructional Studies- WCEIS'de bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKÇA

Cavkaytar, A. & Diken, İ.H. (2005). Özel eğitime giriş. Ankara: Kök Yayıncılık.

Diken, İ.H., Ünlü, E. & Karaaslan, Ö. (2008). Zihinsel yetersizlik ve yaygın gelişimsel bozukluk alanlarında lisansüstü tez bibliyografyası. (1974-2008). Ankara: Maya Akademi.

Eripek, S. (1998). Geri zekalı çocuklar. Özel eğitime muhtaç çocuklar. Özel eğitime giriş. (Ed. Özsoy, Y., Özyürek, M. & Eripek, S.). 151-179. Ankara: Karatepe Yayınları. 10. Baskı.

Kaner, S., Bayraklı, H., Diken, İ.H. & Çelik, S. (2012). Türkiye’de özel eğitim alanında geliştirilen ve uyarlanan ölçme araçları. 1. ve 2. Cilt. Ankara: Maya Akademi.

Law, C.K.M., Siu, A.M.H., Lee, J.L.Y., Lee, S.W.K. (2006) Prediction of work rehabilitation placements using the chinese work personality profile. *Psychiatric Rehabilitation Journal*. 30:120-128.

Liu, K.P.Y., Wrong, D., Chung, A.C.Y., Kwok, N., Lam, M.K.Y., Yuen, C.M.C. et al. (2013). Effectiveness of a workplace training programme in improving social, communication and emotional skills for adults with autism and intellectual disability in hong kong-a pilot study. *Occupational Therapy International*. 20:198-204.

Neath, J. & Bolton, B. (2008). Wpp. Work Personality Profile and Computer Report. Examiner’s Manual. USA: Pro-Ed An International Publisher.

Öner, N. (1994). Türkiye’de kullanılan psikolojik testler. Bir başvuru kaynağı. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Matbaası.

EK – 1

FORMUN SON HALİ

İş Kişilik Profili ve Bilgisayar Raporu
Mesleki Form

Bölüm 1. Tanımlayıcı Bilgiler

Ad : _____

Bayan Bay

Doldurma Tarihi : _____

Değerlendiricinin Adı : _____

Bölüm 2. Performans Ölçeği

Talimatlar: Lütfen adı geçen şahsın gözlemlenen iş performansını, aşağıdaki 58 davranışsal maddenin her biri için altta verilmiş olan 5 seçenektan birini daire içine alarak, betimleyiniz.

- 4- Belirgin güçlü özellik; bir istihdam vasfı.
- 3- Yeterli performans; belli bir güçlü yön değil.
- 2- Tutarsız performans; potansiyel istihdam problemi.
- 1- Sorunlu alan; şahsın iş bulma şansını kesinlikle sınırlar.
- x- Davranışı gözlemlene fırsatı olmamıştır.

1.	Yeterince tetikte ve uyanıktır.	4 3 2 1 x
2.	Yeni görevleri hızla öğrenir.	4 3 2 1 x
3.	İş süresi boyunca durmadan çalışır.	4 3 2 1 x
4.	Görevlendirmelerdeki değişiklikleri kabul eder.	4 3 2 1 x
5.	Doğrudan desteğe neredeyse hiç ihtiyaç duymaz.	4 3 2 1 x
6.	Uygun bir şekilde yardım ister.	4 3 2 1 x

7.	Yönetici personele özgüvenle yaklaşır.	4 3 2 1 x
8.	Amiri ile uygun düzeyde arkadaşça ilişki kurar.	4 3 2 1 x
9.	Grupça yapılan işlerle gurur duyar.	4 3 2 1 x
10.	Diğerlerinin yaptıklarına ilgi gösterir.	4 3 2 1 x
11.	Hoşlandıklarını ve hoşlanmadıklarını uygun biçimde ifade eder.	4 3 2 1 x
12.	İşle ilgili aktiviteleri zamanında başlatır.	4 3 2 1 x
13.	Amirin verdiği görevleri ve talimatları tartışmadan kabul eder.	4 3 2 1 x
14.	Nasıl yapıldığı gösterildiği zaman performansını geliştirir.	4 3 2 1 x
15.	Rutin işlerde direnç göstermeden çalışır.	4 3 2 1 x
16.	Yeni görevleri denemedeki istekliliğini ifade eder.	4 3 2 1 x
17.	Verilen görevleri kendisine hatırlatılmadan yapar.	4 3 2 1 x
18.	Görev açık değilse daha fazla talimat ister.	4 3 2 1 x
19.	Üzülmeden hatalarının düzeltilmesini kabullenir.	4 3 2 1 x
20.	Kişisel sorunlarını yalnızca iş ile ilgili ise amiriyle görüşür.	4 3 2 1 x
21.	Grup halinde yapılacak işlerde görevlendirme kabul eder.	4 3 2 1 x
22.	Dostluk kurmak için iş arkadaşı arar.	4 3 2 1 x
23.	Başkaları sohbet başlattığı zaman yanıt verir.	4 3 2 1 x
24.	Kurallara ve yönetmeliklere uyar.	4 3 2 1 x
25.	Yeterli kişisel hijyen alışkanlıklarını muhafaza eder.	4 3 2 1 x
26.	Öğretildiği zaman iş yöntemlerini değiştirir.	4 3 2 1 x
27.	Çalışırken detaylara dikkat eder.	4 3 2 1 x
28.	Rutinde değişiklik olsa bile üretkenliği sürdürür.	4 3 2 1 x
29.	Kendi hatalarının farkına varır.	4 3 2 1 x
30.	Görevlerde güçlükle karşılaştığında yardım ister.	4 3 2 1 x
31.	Amirinin yanında rahattır.	4 3 2 1 x
32.	Diğer çalışanlarla iyi geçinir.	4 3 2 1 x
33.	Grupça yapılacak işlerde rahat bir şekilde çalışır.	4 3 2 1 x
34.	Sosyal etkileşim içinde rahat görünür.	4 3 2 1 x
35.	Başkalarıyla sohbet başlatabilir.	4 3 2 1 x
36.	Müstehcen ve kaba dil kullandığında sağduyulu tavır sergiler.	4 3 2 1 x
37.	İşe uygun kıyafetle gider.	4 3 2 1 x
38.	Düzeltilmeden sonra düzeltilmiş iş yapma yöntemlerini sürdürür.	4 3 2 1 x
39.	Dikkati dağıtacak şeyler olduğunda bile iş temposunu sürdürür.	4 3 2 1 x
40.	Çeşitlilik ve değişiklik gerektiren işleri tatmin edici bir şekilde yapar.	4 3 2 1 x
41.	Yanlışlarını düzeltmek için harekete geçer.	4 3 2 1 x
42.	Amirin varlığında performansı aynı kalır.	4 3 2 1 x
43.	Grupça yapılan işlerde diğerlerine destek olur.	4 3 2 1 x
44.	Sosyal gruplar mevcut olduğunda onlara katılır.	4 3 2 1 x
45.	Başkası konuşurken dinler, sözünü kesmekten kaçınır.	4 3 2 1 x
46.	Başarı gerçekleştiğinde memnuniyetini ifade eder.	4 3 2 1 x
47.	Talimatları ve düzeltmeleri dikkatlice dinler.	4 3 2 1 x
48.	Bir işten diğerine kolayca geçer.	4 3 2 1 x
49.	Ortalamadan daha az miktarda gözetime ihtiyaç duyar.	4 3 2 1 x
50.	Yeri geldiğinde iş arkadaşlarına yardım teklif eder.	4 3 2 1 x
51.	İş arkadaşları tarafından sıklıkla aranan biridir.	4 3 2 1 x
52.	Olumlu duyguları dile getirir, övgü, diğerlerini sevme gibi.	4 3 2 1 x
53.	Eşek şakası yapıldığında sağduyulu tavır sergiler.	4 3 2 1 x
54.	Önceden öğrendiği becerileri yeni görevine aktarır.	4 3 2 1 x
55.	Problemlerin üstesinden nadiren yardım alarak gelir.	4 3 2 1 x
56.	Grupça yapılan işlerde verilen rolü üstlenir.	4 3 2 1 x
57.	Olumsuz duyguları uygun biçimde ifade eder, kızgınlık, öfke, korku gibi.	4 3 2 1 x
58.	Öfkesini kontrol eder.	4 3 2 1 x